

POUŽITÍ DONUCOVACÍCH PROSTŘEDKŮ PŘI VÝKONU PRÁCE STRÁŽNÍKŮ OBECNÍCH A MĚSTSKÝCH POLICIÍ A BEZPEČNÁ MANIPULACE SE STŘELNOU ZBRANÍ

Josef Havelka
Roman Štědrý

Zákon o obecní policii přiznává nezbytná oprávnění, k nimž náleží mimo jiné i oprávnění k použití donucovacích prostředků a služební zbraně strážníkem.

Úkoly plněné obecní (městskou) policií jsou rámcově vymezené zákonem o obecní policii, přičemž se jedná o zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v rámci působnosti obce a dále také plnění dalších úkolů, pokud tak stanoví zmíněný zákon či zvláštní zákon. Tyto úkoly plní především strážníci, kterým zákon o obecní policii přiznává nezbytná oprávnění, k nimž náleží mimo jiné i oprávnění k použití donucovacích prostředků a služební zbraně strážníkem.

Donucovací prostředky je strážník oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní, majetku nebo k zabránění výtržnosti, rvačce nebo jinému jednání, jímž je vážně narušován veřejný pořádek.

ÚVOD: Právní rámec dané problematiky

Strážník obecní a městské policie se řídí zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění zákona č. 67/1993 Sb., zákona č. 63/1993 Sb., zákona č. 82/1995 Sb., zákona č. 153/1995 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 311/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 142/2012 Sb., zákona č. 494/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 65/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 248/2017 Sb. a zákona č. 261/2020 Sb.

POUŽITÍ DONUCOVACÍCH PROSTŘEDKŮ SE TÝKÁ:

§ 7

- (1) Strážník je v pracovní době povinen v mezích tohoto nebo zvláštního zákona provést zákrok nebo úkon, nebo učinit jiné opatření, je-li páchan trestný čin nebo přestupek anebo je-li důvodné podezření z jejich páchaní.
- (2) Strážník je i mimo pracovní dobu povinen v mezích tohoto zákona provést zákrok, popřípadě učinit jiné opatření, zejména vyrozumět nejbližší útvar policie, je-li páchan trestný čin nebo přestupek, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek. Pokud se v tomto případě strážník neprokazuje podle § 9 odst. 1, prokáže příslušnost k obecní policii průkazem obecní policie.

§ 18 Donucovací prostředky

- (1) Donucovacími prostředky jsou a) hmaty, chvaty, údery a kopy, b) slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, c) obušek a jiný úderný prostředek, d) pouta, e) úder služební zbraní, f) hrozba namířenou služební zbraní, g) varovný výstřel ze služební zbraně, h) technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla.
- (2) Donucovací prostředky je strážník oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní, majetku nebo k zabránění výtržnosti, rvačce nebo jinému jednání, jímž je vážně narušován veřejný pořádek.
- (3) Před použitím donucovacích prostředků podle odstavce 1 písm. a) až g) je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání

slovy „jménem zákona“ s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků; to neplatí, je-li ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

- (4) O tom, který z donucovacích prostředků použije, rozhoduje strážník podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného zákrokem; přitom použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání.
- (5) Strážník je povinen dbát, aby použitím donucovacích prostředků nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

§ 18a

- (1) Strážník je oprávněn použít pouta
 - a) při omezení osobní svobody osoby podle § 76 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, b) při předvedení osoby podle tohoto nebo zvláštního zákona, která klade odpor, nebo c) proti osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo strážníka, ohrožuje vlastní život nebo zdraví, poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk při zákroku strážníka nebo bezprostředně po něm.
- (2) V případě podle odstavce 1 písm. c) může strážník omezit možnost volného pohybu osoby připoutáním ke vhodnému předmětu za použití pout. Omezení volného pohybu může trvat nejdéle do doby, kdy je zřejmé, že osoba nebude protiprávní jednání opakovat nebo než bude předána policii, nejdéle však 2 hodiny.

O každém použití donucovacích prostředků je strážník povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii (§ 3 odst. 1), a sepsat úřední záznam.

POUŽITÍ STŘELNÝCH ZBRANÍ SE DOTÝKÁ:

§ 20 Použití služební zbraně

- (1) Strážník je oprávněn použít služební zbraň
 - a) za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,
 - b) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

HLAVNÍ POZNATKY z výzkumu

V rámci projektu Zvýšení úrovně bezpečnosti strážníků obecní policie, který byl Výzkumným ústavem bezpečnosti práce, v. v. i., řešen v letech 2022–2023, byl proveden empirický výzkum, jenž měl přinést data k odpovědi na následující výzkumnou otázku: „Jaké jsou v současnosti rezervy při využívání donucovacích prostředků a zbraně u strážníků obecních (městských) policií se zřetelem k bezpečnosti jich samých i jejich okolí?“ Empirický výzkum byl realizován za využití nástroje dotazníku. Sběr dat byl proveden v průběhu měsíců červen a červenec 2022. K distribuci dotazníků byly využity dvě hlavní cesty – jednak bezpečnostní odbor Ministerstva vnitra, jednak prostřednictvím odborů sdružujících strážníky obecních (městských) policií. Část dotazníků byla taktéž distribuována vlastními silami přímo k některým obecním (městským) policiím. Výběrový soubor respondentů byl tvořen strážníky z celé České republiky. Dotazníky vyplnilo a zaslalo podle instrukcí zpět celkem 444 strážníků (z celkového počtu cca 12 000 strážníků z ČR), přičemž mezi respondenty byli zástupci všech krajů České republiky.

Otázky ad hoc vytvořeného dotazníku byly mimo jiné zaměřeny na strážníky, používané donucovací prostředky, dále na četnost jejich používání, subjektivní hodnocení dovedností při jejich používání, návrhy na eventuální vylepšení výcviku, na použití zbraně strážníky, její četnost, subjektivní hodnocení schopnosti použít zbraň v reálných situacích výkonu služby, názory na využití virtuální reality při výcviku k používání donucovacích prostředků nebo na méně obvyklé situace v dosavadní službě v souvislosti s použitím donucovacích prostředků.

V návaznosti na výsledky tohoto výzkumu vznikl materiál nazvaný *Nástroje pro použití donucovacích prostředků a krátké palné zbraně*

v souvislosti s výkonem zaměstnání strážníků obecních a městských policií, který se zaměřuje na velmi důležité aspekty bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které mají potenciálně závažné dopady nikoliv jen na strážníky samotné, nýbrž i na osoby, jež se dopouštějí protiprávního jednání, stejně jako na další osoby přítomné na místě jejich zákroku.

O významu problematiky donucovacích prostředků v práci strážníků obecních (městských) policií vypovídá mimo jiné skutečnost, že takřka denně až několikrát měsíčně je užívá necelých 8 % respondentů. Dalších 35 % je užívá několikrát do roka. Dalo by se proto očekávat, že schopnost strážníků používat donucovací prostředky v praxi bude bez výraznějších nedostatků. Jak ovšem vyplynulo z výsledků výzkumu, vlastní schopnost používat donucovací prostředky subjektivně hodnotily jako velmi dobrou nebo spíše dobrou tři čtvrtiny dotazovaných. Zbývající čtvrtina tuto schopnost hodnotila jako spíše špatnou či velmi špatnou, popřípadě ji nebyla schopna zhodnotit. Minimálně u této čtvrtiny respondentů lze předpokládat takové rezervy ve schopnosti používat donucovací prostředky v praxi, že by tomuto problému měli dotčení strážníci i jejich nadřízení věnovat náležitou pozornost.

Do dotazníku byla zařazena rovněž otázka zaměřená na to, co by respondenti v rámci výcviku v používání donucovacích prostředků uvítali. Tato otázka byla koncipována jako otevřená, a proto přinesla množství různých odpovědí. Z nich mimo jiné vyplynula jedna z příčin nedostatků ve schopnosti praktického využití donucovacích prostředků ze strany strážníků – že tento výcvik někteří respondenti vůbec nemají. Takový stav je velmi varující, protože pokud strážníci nemají dostatečnou zkušenost s používáním donucovacích prostředků např. z předchozího působení u Policie České republiky, popřípadě u jiné bezpečnostní složky, pak nelze u nich

Z výsledků výzkumu vyplývá, že v manipulaci s přidělenou služební zbraní existují u strážníků výrazné rezervy a nedostatky.

Respondenti považují svůj výcvik v používání donucovacích prostředků z hlediska časové dotace za nepostačující.

předpokládat takový stupeň v dovednosti jejich užívání, aby vedl ke splnění účelu sledovaného zákroku. Další častou odpovědí respondentů k této otázce bylo, že by uvítali častější výcvik. I z této odpovědi je zřejmé, že respondenti považují svůj výcvik v používání donucovacích prostředků z hlediska časové dotace za nepostačující. Někteří respondenti by zase v souvislosti s výcvikem donucovacích prostředků uvítali, kdyby se cvičilo méně technik na straně jedné, a kdyby se cvičily jednodušší techniky na straně druhé. Některé respondenty zase vyslovily požadavek, že by bylo vhodné přijít s donucovacími prostředky, které by se zřetelem k jejich fyzickým dispozicím byly schopny zvládnout i ženy. V této souvislosti je třeba rovněž zmínit, že téměř 30 % respondentů bylo ve věku 51 a více let, což se může rovněž projevit ve fyzických dispozicích, které mohou mít negativní vliv na úspěšnost v použití donucovacích prostředků.

Z výsledků výzkumu dále vyplynulo, že více jak 93 % respondentů vykonává svou práci se služební zbraní. Z tohoto zjištění je patrné, že převážné části respondentů se dotýká minimálně problematika bezpečné manipulace se zbraní. U strážníků je třeba v tomto směru poukázat na určitý problém, který spočívá v různorodosti značek a typů zbraní používaných v jednotlivých obcích (městských) policiích. Zatímco jiné bezpečnostní složky (Policie České republiky aj.) mají v zásadě zajištěnou unifikaci používaných služebních zbraní, u obecních (městských) policií je situace odlišná. To může činit jisté problémy při přechodu od jedné obecní (městské) policie k jiné, a to za situace, kdy je u ní používána jiná značka, popřípadě typ služební zbraně. U obecních (městských) policií přitom převládají pistole výrobce Česká

zbrojovka Uherský Brod modelové řady CZ. Některé obecní (městské) policie však využívají i pistole rakouské firmy Glock (typ 17 nebo 19), nebo revolvery amerického výrobce Smith & Wesson.

Zjištěný stav jednoznačně vyžaduje, aby byl kladen dostatečný důraz na nácvik manipulace

s přidělenou služební zbraní. Ta musí být bezchybná, poněvadž chyba při ní může nezřídka znamenat ohrožení zdraví či života strážníka samotného, popřípadě dalších osob v jeho okolí. Kvalitní a dostatečný nácvik manipulace se zbraní představuje rovněž jeden z faktorů, který umožňuje účinné a efektivní použití služební zbraně v případě potřeby. O tom, že použití služební zbraně není nikterak výjimečné, vypovídá fakt, že za dobu svého působení u obecní (městské) policie alespoň jednou služební zbraň použil přibližně každý desátý dotazovaný strážník.

Obdobně jako u donucovacích prostředků i v případě služební zbraně bylo u respondentů zjišťováno, jak subjektivně hodnotí vlastní schopnost manipulace s ní. Tu jako velmi dobrou hodnotilo přes 44 % respondentů, dalších cca 42 % respondentů ji pak klasifikovalo jako spíše dobrou. Zbytek dotazovaných tuto schopnost hodnotil jako velmi špatnou či spíše špatnou, popřípadě ji nebyl schopen zhodnotit. Z uvedeného tedy vyplývá, že v manipulaci s přidělenou služební zbraní existují u strážníků výrazné rezervy a nedostatky. Tomuto závěru odpovídají také některá doporučení respondentů, kteří by uvítali jak častější a intenzivnější nácvik manipulace se zbraní, tak i intenzivnější a prakticky zaměřený střelecký výcvik.

Výše prezentovaným požadavkům části respondentů a relevantním zjištěním provedeného výzkumu jde vstříc vydaná publikace, jejímž smyslem bylo poskytnout strážníkům obecních (městských) policií k dispozici nástroj, který by jim byl nápomocen při eliminaci identifikovaných nedostatků a využití rezerv v oblasti použití donucovacích prostředků a manipulace se zbraní, včetně manipulace související s jejím použitím v reálných podmínkách výkonu práce strážníka. Publikace má dvě kapitoly, přičemž první z nich je zaměřená na nácvik donucovacích prostředků, druhá pak na nácvik bezpečné manipulace se služební zbraní.

Ve vztahu k manipulaci se služební zbraní, která souvisí s jejím bezprostředním použitím, je třeba

upozornit, že strážník musí vždy respektovat relevantní ustanovení zákona o obecní policii (jedná se o ustanovení § 20 až § 23 tohoto zákona). Použití služební zbraň podle zákonného zmocnění může strážník pouze tehdy, pokud je zřejmé, že by použití donucovacích prostředků bylo neúčinné.¹ Aby strážník tuto zbraň mohl nosit, musí být držitelem zbrojního průkazu skupiny „D“. Tento průkaz musí mít při nošení zbraně u sebe. Vzhledem k tomu, že se

v případě použití zbraně jedná o nejdůležitější a nejzávažnější zásah do integrity fyzické osoby, který může být spojen i s těmi nejtěžšími následky, je striktně vázán na podmínky nutné obrany, krajní nouze a zamezení útěku nebezpečného pachatele, kterého nemůže strážník jiným způsobem zadržet.² Služební zbraní se rozumí krátká střelná zbraň kategorie B, jejímž držitelem je v souladu se zákonem o zbraních a střelivu³ obec.⁴

Před použitím zbraně je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraň. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, pokud je ohrožen život či zdraví strážníka nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Při použití zbraně je strážník rovněž povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.⁵

Zbraň nesmí strážník použít proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a proti osobě mladší 15 let, vyjma případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život či zdraví strážníka nebo jiné osoby, nebo hrozí větší škody na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.⁶

ZÁVĚR

Publikace *Nástroje pro použití donucovacích prostředků a krátké palné zbraně v souvislosti s výkonem zaměstnání strážníků obecních a městských policií* je jedním z výstupů výzkumného úkolu Zvýšení úrovně bezpečnosti strážníků obecní policie, řešeného Výzkumným ústavem bezpečnosti práce v letech 2022–2023. Cílem publikace bylo navrhnout jednoduchý systém sebeobranu pro strážníky. Jeho základy bezpečné manipulace se zbraní by bylo možné si osvojit v relativně krátkém čase. Publikace se skládá ze dvou kapitol:

1 Donucovací prostředky

2 Bezpečná manipulace se služební zbraní

První z nich se zaměřuje na donucovací prostředky. V úvodu této kapitoly je provedena rekapitulace ustanovení § 7 zákona o obecní policii, které stanoví povinnost strážníka provést zákrok nebo úkon, dále ustanovení § 18 téhož zákona, v němž je uveden taxativní výčet donucovacích prostředků, jakož i podmínky jejich použití, a konečně i ustanovení § 18a téhož zákona, které upravuje použití pout a technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla. V návaznosti na tuto rekapitulaci jsou pak uvedeny základní informace k sebeobraně, načež je již věnována pozornost tzv. neagresivnímu postoji a různým technikám odražení útoku protivníka a příkládání služebních pout. Opomenuty nejsou ani základy psychologické přípravy.

Předmětem druhé kapitoly je bezpečná manipulace se služební zbraní. V první části této kapitoly jsou rekapitulovány zákonné podmínky použití služební zbraně strážníkem. Poté jsou vysvětleny taktiky a principy bezpečné manipulace se služební zbraní. Pro větší názornost je text doprovázen fotografiemi.

Použití donucovacích prostředků a zbraně představuje velmi razantní zásah vůči osobě, proti které toto použití směřuje. Proto musí mít strážník na paměti, že vždy musí respektovat relevantní ustanovení zákona o obecní policii, popřípadě jiných souvisejících právních

Cílem publikace bylo navrhnout jednoduchý systém sebeobranu pro strážníky.

¹ Viz ustanovení § 20 odst. 2 zákona o obecní policii.

² Ustanovení § 20 odst. 1 zákona o obecní policii.

³ Celým názvem zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ VETEŠNÍK, Pavel; JEMELKA Luboš. *Zákon o obecní policii: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 322. ISBN 978-80-7400-729-3.

⁵ Ustanovení § 20 odst. 4 a 5 zákona o obecní policii.

⁶ Ustanovení § 22 zákona o obecní policii.

předpisů. Pokud by totiž použil donucovací prostředky nebo zbraň neoprávněně, popřípadě by vybočil ze zákonných podmínek jejich použití, mělo by to pro něj právní důsledky, včetně případného trestního stíhání. Vybočení ze zákonných podmínek použití donucovacích prostředků či zbraně je označováno jako exces, přičemž jeho podstatou je vybočení ze zásady přiměřenosti. Její respektování v daném případě je stěžejní při posuzování legality postupu strážníka.

Nezákonné či excesivní použití donucovacích prostředků či zbraně může mít celou řadu důvodů. Může jimi být neznalost příslušné právní

úpravy, nedostatek času na zhodnocení situace, špatné či neúplné informace a jejich nesprávné vyhodnocení apod. Může k nim náležet i stres, který může pramenit z nízké vycvičenosti strážníka, a z toho plynoucí nejistoty ve vztahu k použití donucovacích prostředků nebo zbraně. K eliminaci tohoto důvodu by měla přispět i tato publikace, která by vám měla být nápomocna při získávání a upevňování základních vědomostí, návyků a dovedností v této oblasti a v konečném důsledku i k větší bezpečnosti vás samotných (včetně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) i těch, v jejichž prospěch plníte své úkoly – občanů.

K eliminaci nejistoty ve vztahu k použití donucovacích prostředků nebo zbraně by měla přispět tato publikace.

Dosažený VÝSLEDEK

Publikace

Nástroje pro použití donucovacích prostředků a krátké palné zbraně v souvislosti s výkonem zaměstnání strážníků obecních a městských policií

Tento výsledek byl finančně podpořen z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na léta 2023–2027 a je součástí výzkumného úkolu **Zvýšení úrovně bezpečnosti strážníků obecní policie**, řešeného Výzkumným ústavem bezpečnosti práce, v. v. i., v letech 2022–2023.

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons [Uvedte původ – zachovejte licenci] 4.0 Mezinárodní veřejná licence.

Autoři:

Mgr. Josef Havelka – Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.

Mgr. Roman Štědrý – Zařízení služeb pro Ministerstvo vnitra

První vydání

ISBN 978-80-87676-56-1

© Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., 2023

Obálka publikace **Nástroje pro použití donucovacích prostředků a krátké palné zbraně v souvislosti s výkonem zaměstnání strážníků obecních a městských policií**

Zdroj:

Nástroje pro použití donucovacích prostředků a krátké palné zbraně v souvislosti s výkonem zaměstnání strážníků obecních a městských policií Praha: VÚBP, 2022. Dostupný z:

<https://vubp.cz/soubory/produkty/publikace-ke-stazeni/nastroje-pro-pouziti-donucovacich-prostredku-a-kratke-palne-zbrane-v-souvislosti-s-vykonem-zamestnani-strazniku-obecnich-a-mestskech-policii.pdf>
ISBN 978-80-87676-56-1

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i. Jeruzalémská 1283/9 110 00 Praha 1 – Nové Město

tel: +420 221 015 844
vubp@vubp.cz
datová schránka: yi6jvet
www.vubp.cz

© Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i. Praha, 2023

Policy Brief VÚBP, v. v. i. ISSN 2695-1606